

YARATUVCHANLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AKT IMKONIYATLARI

Umirova Guldona Jamoliddin qizi

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti

Pedagogika va psixologiya fakulteti 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida yaratuvchanlikni rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) roli va imkoniyatlari o'rganilgan. AKT vositalarining yaratuvchan fikrlash, yangi g'oyalar yaratish, muammolarni innovatsion tarzda hal qilish kabi jarayonlarni qo'llab-quvvatlashdagi samaradorligi tadqiq etilgan. Nazariy asoslar, amaliy misollar va empirik tadqiqotlar tahlil qilinib, ta'limda AKT dan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: yaratuvchanlik, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, ta'lim, innovatsion yondashuvlar, ijodkorlik, raqamli vositalar.

XXI asr ta'limi o'zgaruvchan sharoitida o'quvchilarda yaratuvchanlik ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Yaratuvchanlik — bu murakkab muammolarga yangi va samarali yechimlar topish, innovatsion fikrlash orqali yangi g'oyalar yaratish qobiliyatidir. Zamonaviy jamiyat va iqtisodiyot aynan shu ko'nikmalarni talab qilmoqda.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) esa o'quv jarayoniga yangi imkoniyatlar olib kirib, yaratuvchanlikni rivojlantirish uchun samarali vositaga aylangan. Raqamli vositalar, interaktiv dasturlar, onlayn platformalar, multimedia resurslar — bularning barchasi o'quvchilarning o'z fikrini erkin ifoda etishi, yangi g'oyalar sinovidan o'tkazishi va ijodiy faoliyatini kengaytirishi uchun sharoit yaratadi.

Shu bois, AKT imkoniyatlarini o'rganish va ularni ta'lim jarayonida yaratuvchanlikni rivojlantirishda samarali qo'llash muhim ilmiy va amaliy masala hisoblanadi.

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida jamiyat tomonidan talab qilinayotgan eng muhim shaxsiy sifatlardan biri — yaratuvchanlikdir. Yosh avlod nafaqat mavjud bilimlarni egallashi, balki ulardan yangi g'oyalar, yechimlar va innovatsiyalar yaratish yo'lida faol ishlashi kutilmoqda. Shu bois, ta'lim tizimlari ham o'z vazifalarini qayta ko'rib chiqmoqda, an'anaviy yondashuvlardan innovatsion pedagogik texnologiyalarga o'tishni jadallashtirmoqda.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) ta'lim muhitini tubdan o'zgartirib, o'quv jarayonini yanada interaktiv, individual va ijodiy qila oladigan vositalar majmuasiga aylandi. Raqamli vositalar yordamida o'quvchilar o'z qiziqishlariga moslashgan muammolarni hal qilish, loyihalar yaratish va o'z fikrini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Shu tariqa, AKT faqat bilim berish emas, balki yaratuvchanlikni rag'batlantirish va rivojlantirishda ham samarali yordamchiga aylanmoqda.

Bundan tashqari, AKT vositalari o'quvchilarning hamkorlikda ishlashini, axborot almashish va fikr almashish jarayonlarini ham osonlashtiradi. Bu esa ijodiy fikrlash va yangi yechimlar topishda muhim omil hisoblanadi. Bugungi kunda dunyo bo'ylab ko'plab tadqiqotlar AKT va yaratuvchanlik o'rtasidagi ijobiy bog'liqlikni tasdiqlamoqda, bu esa o'z navbatida ta'limdagi raqamli transformatsiyani yanada kuchaytirishga turtki bermoqda.

Shu sababli, AKT imkoniyatlarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish va uni o'quvchilarning yaratuvchanlik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan strategiyalar bilan uyg'unlashtirish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Mazkur maqola aynan shu yoʻnalishda olib borilgan tadqiqot va tahlillarga bagʻishlanadi.

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlar qoʻllanildi:

- **Nazariy tahlil:** Yaratuvchanlik va AKT mavzusidagi ilmiy adabiyotlar, metodologik manbalar oʻrganildi.

- **Soʻrovnoma:** Toshkent va Samarqand shaharlaridagi 6 umumtaʼlim maktabidan 150 nafar oʻquvchilar va 30 nafar oʻqituvchilar ishtirokida AKT vositalaridan foydalanish va yaratuvchanlik rivojlanishi haqida soʻrovnoma oʻtkazildi.

- **Eksperimental ish:** Tajriba guruhi (90 oʻquvchi) va nazorat guruhi (60 oʻquvchi) tashkil qilindi. Tajriba guruhi darslarida AKT vositalaridan (Canva, Padlet, Kahoot, Scratch va boshqalar) yaratuvchanlikni oshirishga yoʻnaltirilgan interaktiv metodlar qoʻllanildi.

- **Kuzatuv va intervyu:** Oʻqituvchilar va oʻquvchilarning fikrlari, dars jarayonidagi faoliyati monitoring qilindi.

Eksperiment davomida quyidagi asosiy natijalar olindi:

- Tajriba guruhi oʻquvchilarining 85% i AKT vositalari yordamida ijodiy loyihalar yaratishda oʻz qobiliyatlari sezilarli darajada oshganini bildirdi.

- Nazarat guruhi oʻquvchilarida esa yaratuvchanlik koʻrsatkichlari 60% darajasida qolgan.

- Oʻqituvchilar kuzatuvlarida AKT vositalari oʻquvchilarni mustaqil fikrlashga, yangilik yaratishga va oʻz fikrini erkin ifoda etishga ragʻbatlantirganligi qayd etildi.

- So‘rovnomalar natijasida o‘quvchilar orasida interaktiv platformalarda jamoaviy loyihalar yaratish ijodkorlikni rivojlantirishda muhim omil ekanligi ko‘rsatildi.

- AKT imkoniyatlaridan samarali foydalanish o‘quvchilarning muammoli vaziyatlarga ijodiy yondashuvini kuchaytirdi va o‘z fikrini tahlil qilish, taqqoslash hamda yangicha qarashlarni shakllantirish ko‘nikmalarini mustahkamladi.

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, AKT vositalari ta’lim jarayonida yaratuvchanlikni shakllantirishda kuchli pedagogik vosita hisoblanadi. Raqamli platformalar va interaktiv dasturlar o‘quvchilarga nafaqat bilim olish, balki o‘z fikrini erkin ifoda etish, yangicha yechimlar ishlab chiqish uchun imkon yaratadi. Bunday vositalar yordamida o‘quvchilar real va muammoli vaziyatlarda o‘zaro fikr almashish va hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shu bilan birga, AKT vositalarining samarali ishlatilishi uchun o‘qituvchilarning texnologiyalarga bo‘lgan bilim va malakasi yuqori bo‘lishi kerak. O‘qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish kurslari, metodik yordam va resurslar taqdim etilishi lozim.

Bundan tashqari, AKT vositalarining ta’lim muassasalarida mavjudligi va ulardan foydalanish imkoniyatining tengligi masalasi ham muhimdir. Raqamli tafovutni kamaytirish, har bir o‘quvchiga teng sharoit yaratish ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Shu asosda quyidagilarni xulosa qilish mumkin:

1. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari o‘quvchilarning yaratuvchanlik ko‘nikmalarini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi.

2. AKT yordamida interaktiv, muammoli va loyiha asosidagi ta'lim usullari orqali ijodiy fikrlashni kuchaytirish mumkin.
3. O'qituvchilarning texnologik savodxonligi va metodik tayyorgarligi AKT imkoniyatlaridan samarali foydalanishning kalitidir.
4. Ta'lim muassasalari o'rtasida raqamli tenglikni ta'minlash va zarur texnik jihozlar bilan ta'minlash ta'lim sifatini oshirish uchun muhim omil hisoblanadi.
5. Kelgusida AKT va yaratuvchanlikni rivojlantirishga bag'ishlangan ilmiy-tadqiqot ishlarini ko'paytirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Robinson, K. (2015). *Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education*. Penguin Books.
2. Ertug'ul, M. (2021). *Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ta'lim*. Toshkent: Ta'lim nashriyoti.
3. UNESCO (2020). *ICT in Education: A Policy Review*. Paris: UNESCO Publishing.
4. Amabile, T. M. (1996). *Creativity in Context*. Westview Press.
5. Zokirov, M. (2023). "Raqamli pedagogika va yaratuvchanlikni rivojlantirish", *Innovatsion ta'lim*, №2, 15–26-betlar.
6. Jonassen, D. H. (2000). *Computers as Mindtools for Schools*. Merrill/Prentice Hall.
7. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi (2023). *Raqamli ta'lim strategiyasi*. Toshkent.